את שָׂדֵהוּ וְאַחַר כָּךְ נִתְגַּיֵּר, פָּטוּר מִן הַלֶּקֶט וּמִן הַשִּׁכְחָה וּמִן הַפֵּאָה[כט]. רַבִּי יְהוּדָה מְחַיֵּב בְּשִׁכְחָה, שֶׁאֵין הַשִּׁכְחָה אֶלָּא בִּשְׁעַת הָעִמּוּר[ל]: ז הִקְדִּישׁ קָמָה וּפָדָה קָמָה[לא], חַיָּב. עֳמָרִין וּפָדָה עֳמָרִין, חַיָּב[לב]. קָמָה וּפָדָה

ר' עובדיה מברטנורא

שדהו ואחר כך נתגייר פטור: **שאין השכחה אלא בשעת עמור**. ובשעת עמור מיהא גר היה וחייב בכל המצות, ורבנן סברי הואיל ואיכא שכחה בעומר ואיכא שכחה בקמה כדכתיב (שם) ושכחת עומר בשדה, לרבות שכחת קמה, את שישנו בשכחת קמה ישנו בשכחת עומר, והאי נכרי שקצר שלא היה בשכחת קמה דאותה שעה נכרי היה, אף על פי שעכשיו נתגייר אינו בשכחת עומר. ואין הלכה כר' יהודה: ז **קמה ופדה עומרים פטורה**. דמקרא דממעטינן קציר נכרי ממעטינן נמי קציר הקדש דלאו קצירך הוא. °ולענין שכחה פליגי רבי יהודה ורבנן בהקדיש קמה ופדה עומרים כי היכי

תוספות יום טוב

ושכחת עומר מכאן אמרו עובד כוכבים וכו' לשון קצרה כתב ומה שחסר ברישא גילה בסיפא וכן בהפך. וכ"כ הר"ש בשם תורת כהנים פרשת קדושים ובקצרכם פרט לשקצרוהו עובדי כוכבים וכו' מכאן אמרו עובד כוכבים וכו' ובספרי בסוף פרשה כי תצא כי תקצור וגו' פרט לשקצרוהו עובדי כוכבים וכו' מכאן אמרו עובד כוכבים וכו': **מן הלקט ומן השכחה וכו'**. תנא נקטינהו כהווה ורגיל להיות שכן בתחלת הקצירה אפשר ושכיח להיות נושר. אבל שכחת עומר א"נ שכחת קמה אינו רגיל שישכח בתחלת הקצירה. והדר תנא פאה שמקומה בסוף השדה כדתנן פרק קמא משנה ג'. אבל בקראי כתיב בפרשת קדושים לא תכלה פאת שדך ולקט קצירך לא תלקט ובפרשת כי תצא דין שכחה דנקטינהו כסדר אזהרתן להזהיר בעל השדה שלא יקצור כל שדהו וכשקצר השדה לא ילקט הנושר שכן דרך ללקט אחר הקצירה וכן אם שכח עומר או קמה דלא שכיח כולי האי שלא ישוב לקחתו: ז **עומרין ופדה עומרין חייב**. בשכחה. לשון הרמב"ם: קמה ופדה עומרין. לשון הר"ב ולענין שכחה פליגי וכו' ולשונו מועתק מפירוש הר"ש ומשמע דבבא זו בענין אחר דלאו שכחה נמי איירי ולשון הרמב"ם לא יתחייב בהם ואפי'

פירוש המשניות להרמב"ם

ואומן. ר"ל מכל שורה ושורה שכן היו קוצרים שורה אצל שורה וכל שורה נקראת אומן ואין הלכה כר"ג ולא כר"ע אלא בג' שעות אלו בלבד תנתן הפאה כדי שיהיו שעות ידועות להתקבץ בהם העניים. ו **שכחה**. הוא מה שאמר הכתוב (דברים כד) ושכחת עומר בשדה וזה יהיה כשמוליכין העומרים ממקום למקום כמו שיתבאר ודעת החכמים שכל זרע שלא נתחייב בחיובי קמה והם לקט ופאה לא יתחייב ג"כ בחובת העומר והיא השכחה ואין הלכה כר' יהודה. ז **כשיקדיש קמה ופדה קמה** נתחייב בפאה ובלקט. וכשיקדיש עומרים ופדה עומרים חייב בשכחה. ואם **הקדיש קמה**. וקצר הגזבר ועשאם **עומרים ואחר כן פדאם**. לא יתחייב בהם ואפילו בשכחה וזה דעת החכמים כפי מה שהקדמנו מן העקרים שיש

מלאכת שלמה

עימר עד אחר שנתגייר פטור: ז **הקדיש קמה וכו'**. כתב הס' הר"ר יוסף אשכנזי ז"ל שמצא בכל הספרים קמה ופדה עומרים פטור ל' זכר כדרישא דקתני חייב אע"ג דבסיפא דסיפא קתני שבשעת חובתה היתה פטורה לשון נקבה. ופי' הר"ש שירילי"ו ז"ל הקדיש קמה כשהיא קמה. ופדה קמה. ופדאה כשהיא קמה. חייב. ואינו פטור מטעם הקדש דכי בא לקוצרה כבר פדאה וחייב בשלשתן: **עמרים ופדה עמרים חייב**. בשכחה דכשהקדישה כבר היו עומרים וחל עליהם חיוב שכחה וכיון דחל בהו תו לא פקע מנייהו חיובייהו: **קמה ופדה עמרים**. כשהקדישה היתה קמה וקצר ועמר בעודה קדושה ופדאה אח"כ הלכך לא פאה ולא שכחה אלו [דהואיל] וכבר נקצרה ונעשית עמרים לא חל עליהם שום מצוה דכי קצר דהוי זמן חיובא הקדש הוה וכתיב

תפארת ישראל

יכין

שהוא מועט. ואינו קבוץ חלקוהו על החבל. שלא ילקטוהו רק בזמן שג' כתות החלשות שם: **כט.** אף שעדיין מונחים שם: **ל.** בשעה שמפנה עמרים להגדיש ושכח. אז גר הוא. ולחכמים מדאינו בשכחת קמה. אינו בשכחת עומר. דהוקשו אהדדי: **לא.** בעודה קמה: **לב.** בשכחה:

משנה ראשונה

ומזכירין אותן לשבח. עי' בתוי"ט. ול"נ שאינו דומה נותן מאה פרוטות לעניים מאה פעמים לנותן פעם אחד. שמאה פעמים נחשבין למאה מצות. וה"נ כל פעם קיימו המצוה: ו **פטור מן הלקט ומן השכחה**. פי' הר"ב דס"ל הואיל ואינו בשכחת קמה אינו בשכחת עומר. וא"ת ונימא איפכא הואיל וישנו בשכחת עומר ישנו בשכחת קמה. וי"ל דהא כתיב כי תקצור ושכחת דמשמע דשכחה תלוי בשעת הקציר ואותה שעה עובד כוכבים הוי. ועוד דאין סברא דבשעת השכחה לא חל עליו החיוב ותו לא חייל למפרע: **שאין השכחה אלא בשעת העמור**. הלשון קשה דהא ר"י מודה דאיכא שכחה בקמה כדלקמן פ"ו מ"י בתוי"ט. ונראה דר"י אתי למימר דהיקש זה שדרשו חכמים למילף שכחת עומר משכחת קמה לא ס"ל דאיהו ס"ל דלא שייך היקשא אלא כששניהם מפורשים בקרא והכא שכחת עומר מפורש לא ילפינן לה משכחת קמה שאינו מפורש אלא מריבויא אתי והיינו דאמר שאין השכחה אלא כו' כלומר בענין זה של גר אין בו אלא שכחת עומר לחוד ולא אמרי' כל שאינו בשכחת קמה כו' וכה"ג כתב תוי"ט בסוף נזיר בשם רא"ם ובכללי התלמוד כתב בשם תחלת חכמה דר' יהודה סבר אין אדם דן היקש מעצמו אא"כ קבלה מרבו וכן כל י"ג מדות חוץ מק"ו כמו שפירש"י בפרק לולב הגזול דף ל"א. ומיהו נראה עיקר דהא דא"ר יהודה אין שכחה אלא בשעת עמור אתי לפלוגי ומחייב נמי בשכחת קמה וה"ק דמצות שכחה אינה אלא בשעת העמור כשמאסף תבואתו להוליכה לבית על אותה השעה הזהיר הכתוב לא תשוב לקחתו בין מה ששכח בקמה ובין ששכח בעומר לא יקחנו עוד והלכך גר חייב בתרוייהו דבשעת לקיחה ישראל הוא וחכמים נמי מודו שהחיוב אינו אלא באותה שעה אלא דסברי שהחיוב של אותה שעה הוא על השכחה שנתחייב בה בשעת הקציר ומה שלא נתחייב אז ע"ז לא נאמר לא תשוב לקחתו וכ"נ מדברי הרמב"ם בחבורו פ"ב ממ"ע שהעתיק דברי ת"ק וכתב שפטור מן הלקט ומן השכחה ומן הפאה אע"פ שאין שכחה אלא בשעת עמור ע"כ: ז **ופדה קמה חייב**. בין בפאה בין בלקט ובשכחה שכולם שעת חיוב שלהם ביד הדיוט. וכן עומרין ופדה עומרין חייב בכולם. אלא שבזה יש חילוק שקצר קודם שהקדיש וכבר נתחייב בלקט ופאה בשעת הקציר ואלו לא היו בכלל הקדש שאינם שלו ופשיטא שחייב בהם אבל בשכחה איצטריך לאשמועינן דחייב בעומרים אלו אע"פ שכבר היו הקדש אם כשפדאן חזר ושכח עומר אחד בשעת העמור חייב ליתנו לעניים וזהו שכתב הרמב"ם בפי' עומרין ופדה עומרין חייב בשכחה והקדיש קמה

ציונים

ז הקדיש קמה. שם הל"ח:

שינויי נוסחאות

ו שאין השכחה בד"ס שאין שכחה.

תוספות חדשים

ז [תוי"ט ד"ה] **עומרין כו' בשכחה**. וה"ה בפאה כשלא הפריש במחובר אלא דנקט כדינא ולא מצינן לפרושי בלקט דהא הוי של עניים וא"י להקדישו ומיהו סיפא קמה ופדה עומרין מתוקמא בכל גוונא דפטיר' מכולהו (פר"ח).

תום' רעק"א

פ"ד ז [אות מ] בהרע"ב ד"ה **קמה ופדה עומרים. ולענין שכחה פליגי.** קשה לי דנראה דר"י מודה בפדה עומרים כיון דבשעת העמור היה דהקדש וכדדייק לישנא דר"י לעיל שאין השכחה אלא בשעת העמור וכמ"ש הרע"ב שם ובשעת עמור מיהא גר היה משמע דבנתגייר אחר העמור פטור. ואדרבה מדנקט המתני' ופדה עומרים ולא נקט ופדה הקציר היינו דנקט מה שהוא לכ"ע. והרמב"ם בפי' המשנה כתב ואם הקדיש קמה וקצר הגזבר ועשאן עומרים ואח"כ פדאן לא יתחייב אפלו בשכחה וזה דעת החכמים עכ"ל ותמוה אמאי דקדק ועשאן עומרים ואח"כ פדאן הא גם בפדה קודם שעשה העומרים פטור לרבנן כיון דבשעת הקצירה היה דהקדש ולא היה בו דין שכחת קמה. והרמב"ם בחיבורו כתב באמת קצר הגזבר ואח"כ פדאה פטורה ומתני' דנקט ופדה עומרים צ"ל דנקט מה דהוא לכ"ע וכנ"ל וצ"ע.

אור גדול

ז בתורע"ק [אות מ] ד"ה **קשה לי כו'**. לפענ"ד לק"מ דברישא עומרים ופדה עומרים חייב היינו בשכחה כמ"ש הרמב"ם הביאו התוי"ט וע"כ בשכחה דלאחר הפדייה דאל"כ איך שייך חייב הא כבר שכחו ואף בלא פדה הוי של עניים דלא היה יכול להקדישו כמבואר פ"ז מ"ח וכיון דע"כ מיירי בהכי שפיר כתבו הרע"ב והרמב"ם ודו"ק:

תוספות אנשי שם

אומן ואומן היה בה כדי לקיטה לכל הכתות שהמניקות היו משכימות ולוקטות מאומן א' או ב' וכן התינוקות ואחריהן הנמושות מפני שהיה צריך זמן רב לקצירה כסדר זה ובהכי היה מגיע חלק לכל הכתות בין מלקט בין מפאה (רמ"ז): ו תוי"ט ד"ה **מן הלקט כו' שישכח בתחלת הקצירה**. אבל באמצע הקצירה שכיח ומש"ה נקטיניה קודם הפאה דמסתמא בסוף. וזה יכון לטעמא דרבנן דכל שאינו בשכחת קמה כו' (רמ"ז): במשנה **בשעת העמור**. ע"ל במ"ז.

נשכחה וזה לעת החכמים כפי מה שהקדמנו ע"כ: [**פטורה**. ובריטב"א מני לטון זכר והרמב"ם פרק ג' מהלכות מתנות עניים העתיק לריטב"א בלטון (זכר) [ל"ל נקבה] ולעניין פאה ותמיהני דבפ"ד לעניין לקט ובפ"ה לעניין שכחה השמיטה]: ח **עד שלא באו** וכו'. פי' הר"ב היינו מרוח וכו'. וכן כתב הר"ם ונקטו חיוב מעשרות בתבואה דבה ליירינן בפרקין. אבל למאי דתנינן בתמניתין פירותיו יותר מדויק מה שכתב הרמב"ם עונת המעשרות היא שעה שיתחייב דפליגי בגכרי שקלר שדהו ומחר כך נתגייר: ח **עד שלא באו לעונת המעשרות**. היינו מירוח כשהוא משום פני הכרי ברחת אם נחותה שעה היו ביד הגזבר פטוריים. ואם לאו, אין ההקדש פוטרין: וגמרן הגזבר. שנגמרו בעודן ביד

עָמְרִין, פְּטוּרָה״ג, שֶׁבִּשְׁעַת חוֹבָתָהּ הָיְתָה פְּטוּרָה: ח כֵּיוֹצֵא בוֹ, הַמַּקְדִּישׁ פֵּרוֹתָיו עַד שֶׁלֹּא בָאוּ לְעוֹנַת הַמַּעֲשְׂרוֹת״ד וּפְדָאָן, חַיָּבִין. מִשֶּׁבָּאוּ לְעוֹנַת הַמַּעֲשְׂרוֹת וּפְדָאָן, חַיָּבִין. הִקְדִּישָׁן עַד שֶׁלֹּא נִגְמְרוּ וְגָמְרָן הַגִּזְבָּר וְאַחַר כָּךְ פְּדָאָן, פְּטוּרִים. °שֶׁבִּשְׁעַת חוֹבָתָן

במעשרות וזמנה משתנה כפי שינוי הזרעים. ועוד מבאר לותו בתוכת מעשרות. וכ"כ הר"ם והר"ב בפירוש משנה זו עשמה שהיא שנויה עוד במשנה ד' פ"ג לחלה. ופירוש מרוח בסוף פ"ק:

פירוש המשניות להרמב"ם

(אצלינו) [אצלם]. ח **עונת המעשרות**. היא שעה שיתחייב במעשרות וזמנם משתנה כפי שינוי הזרעים ועוד אבאר אותו במסכת

מלאכת שלמה

קניך למעט הקדש עכ"ל ז"ל: ח **משבאו לעונת המעשרות ופדאן חייבים** כ"ל גם בפנה זו. ופי' הרש"ם ז"ל עונת המעשרות. בפ"ק דמעשרות מפורשת עונת הפירות והירקות: ופדלן מייבין. ופדלן ג"כ עד שלא נתו כיון שפדלן קודם זמן חיובן כי אתי זמן חיובן בתר הכי לא מקרי תבואה הקדש. ומשבאו לעונת המעשרות. שהקדישן אתר שבאו ופדלן נמי מייבין כדפי' דכי הקדישן כבר חל עלייהו חיובא ותו לא קשא: וגמרן הגזבר פטור. דתבואת הקדש פטורה: עד שלא נגמרו. בירושלמי מפרש שלא הניחו שלים: וללא דהך מתני' לתין הקדש פוטר אלא כי נגמרה המלאכה שבו תלויה המלוה ברשות ההקדש כגון פאה בקלירה דכתיב קניך ולא של הקדש. ותרומה ומעשרות בגורן דכתיב דגך והרמין דיגוך ופי' רש"י ז"ל לשון קנוך כרי. ולא דיגון הקדש. או בגדול שלים גבי שאר פירות דכתיב תבואת זרעך ולא של הקדש אבל אי מקמי דלקדיש הויא להו טבל דנגמרה מלאכתן לא מני הקדש תו להפקיע תרומות ומעשרות מיניה ואפילו לא פדלן. והא דנקט במתני' משבאו לעונת המעשרות ופדלן הס"ע אפילו לא פדלן דפדלן דפוסה מיד הגזבר מייב במעשרות והא דתני פדלן היינו לאשכוחי לאותן המעשרות שיתר מאילה ובלאו פדיון לא מנית אמרת דהא מעילה אית בהו ור"ע תנא סיפא אגב ריפא וסיפא דמתני' דקתני שבשעת מוכתן היו פטורין דוקא היא עכ"ל ז"ל. ובירושלמי פריך למה נשנית משנה זו פעמים ג' הנה וג' בפ"ג דמס' חלה ומשני דשני זמנים לענין חיוב המעשר דקודם שיגיעו הפירות שלים בשולן מותר לאכול מהן בלי תרומה ומעשר. ומשהגיעו שלים שרי לאכול ערמי בלי מעשר עד שתגמר מלאכתן דהיינו מירוח. ופי' הס' הר"ר מלעזר מזכרי ז"ל ומכח משנה יתירה נפרש עונת המעשרות של משנה ג' עונה שהל חיוב המעשרות דהיינו הבאת שלים. ועונת המעשרות של משנה המאחרת עת שנאסר בתלילת ערלי. ומסתברא דמתני' דשאה שהיא לראשונה מייבי בעונת חיוב המעשרות בהבאת שלים דשעת מירוח לא מקרי שעת חובתן להא קודם לכן חייבין ואסורין בתלילת קבט. אבל כיון לחזר ושנאה בסמ' חלה ע"כ י"ל דבא ללמדנו דגם שעת המירוח מיקרי עונת המעשר ומירוח הגזבר פוטרן. ומתני' דהכא לפרישנא לה בהבאת שלים וקתני הקדישן קודם הבאת שלים והגיעו שלים ביד הגזבר ופדלן פטורין כר"ע סתם לן רבי דס"ל לר' עקיבא לפילו הגיעו בקרקע עד שגדלו השני שלישים בידו ומרח הפירות פטורין. ולדברי הכל מתוקם נמי פטורין כגון בקוצר מיד אתר שפדלן מן ההקדש קודם שיגדלו ברשותו ע"כ. ולכל הפי' קשה קשת לע"ד אמאי בסיפא בין כאן בין בפ"ג דחלה נקט לשון אתר דקתני הקדישן עד שלא נגמרו וכו' ולא קתני הקדישן עד שלא נהו לעונת המעשרות והגיעו לעונת המעשרות ביד הגזבר ואח"כ פדלן פטורין כלשון

לג. מפאה משום דבשעת הקציר של הקדש היה ולא קניין ביה קניך. ובשכחה פליגי תכמים ור"י (א) כמ"ו בגר: **לד.** כפ"ק דמעשרות מ"ב:

פ"ד (א) כ"כ הר"ב וכ' עלה רבינו הגאון מהו' עקיבא איגר"ש (נפות מ'). וז"ל. לפע"ד הכא גם לר"י פטור מדכתר נתעמרו בפטור דלא מתחיל חיוב שכחת עומר כו'. ול"ע. עכלה"ט. **אמר** הגנם מלן יהיב לן מתמרים שביריהו להבין ד"ק. ללא ידענא מנ"ל לרבינו הא. ולדרכה יש לנו הוכחות גדולות. להתחלת חיוב שכחת עומר. אינו בשעה שמוגד העמרים. דאם שכח לאגוד עומר ג'. אינו שכחה. רק אם שכח לפנותו לגדיש אז הוה שכחה. ולקלמן פ"ה מ"ת. ובדכתב הר"מ שם. והר"ם שם בד"ה אין לו שכחה וכו'. להלית. וכן מוכח מלישנא דמתני' גופא שם. למלייך התם. אם כן מדרבה. מדלא נקט מתני' דהכא ופדלן גדיש. ס"מ דקודם התחלת חיוב שכחת עמיר מייבי. ומה דנקטה משנה ו'. וה"נ בירושלמי. "בשעת העימור" פשוט לפע"ד. דר"ל בשעה שנתנן לגדיש. ולקלמן פ"ה מ"ת. כל המעמר למקום וכו' [ועימר ומעמר הן מבניין פיעל. שמשמש ג"כ בל' הולאה. ועסק הוא לפניו. כמו ויסקלהו (שמיה ה')] שפירושו ענטשטייניגען ושכיח (תהלים ק"ג) ענטוויסלענלן. ושנו המזבח (במדבר ד') ענטשטעלן. כולם ל' הסרה ולפנות. וכ"כ מעמר. ר"ל לפנות מלגה קתני מתני' ופדלן קניך. לפע"ל דהיינו עמרים היינו קניך. רק דשם עמיר דייק טפי במונח עליון בשדה. כרפ"ו כל עומרי השדה וכו'. משמ"כ קניך. משמע שנקנרו השבלים. כל זמן שלא נדושו. נקרלו קניך. מע"פ שהם כבר בגדיש. ולפ"ז נקטה מתני' רבותא. ופדה עומרין פטורה לא מייבי אלא בשלא נקט בשכחה ולקט בשעת חובתן הוא שעת הקניך אבל בשכחה לא שייך למימר שבשעת חובתה היתה פטורה להא שכחת עומרים היתה בשעת הקניך אלא דפטור מכח סברת מ"ק לעיל כל שאינו בשכחת קמה כו' וז"ש הרמב"ם לא יתחייב לפילו בשכחה וזה לעת תכמים לעיל וכו'. ח **הקדישן עד שלא נגמרו וגמרן הגזבר**. הא דשני מלישנא דריטב"א דהא ס"ל למתני' הקדישן עד שלא נהו לעונת המעשרות ומ"ש פדלן פטורין. היינו משום דגמרן למעשרות ועונת המעשרות שני שניים הם. לעונת המעשרות היינו אחל עליהן חיוב מעשר מעשרון קטן. וגמרן היינו שנגמרו כל צרכן וכן מבואר פ"ק למעשרות דבתחלת חיובן והיינו עונת

ציונים

ח **כיוצא בו**. תלה פ"ג ה"ד מיי' שם. **הקדישן עד שלא נגמרו**. שם פ"ג הל"ה:

שינויי נוסחאות

ח **משבאו כו' ופדאן חייבין** בד"ב ובד"ג ובד"ו ג' פטורין. ובתלה שם ג' בהפך וכ"ה גם בד"ו ע"ת והיא ג' מוטעת בל"ם.

תוספות חדשים

ח [תוי"ט ד"ה] **עד שלא באו כו' עכ"ל**. ובירושל' מקשה למה תנן תרי זימני ומשני לכאן מירי בהגיע שלש ביד הקדש פטור ושם מירי להמירות היה ביד הקדש ג"כ פטורים ותמיהני ללא הניחו הר"ם ועוד נשנית לעיל ספ"ק אבל שם שנה רק דרך אגב וכמ"ש התוי"ט בריש ברכו' בשם [במשנה] תוס' (שם). **משבאו כו' ופדאן חייבין**. נ"ל דה"ה לא פדלן לתיו מקדיש דבר שהיו שלו כלתנן פרק ז' מ"ח בעולות ע"ש ונקט פדלן משום ריעא ושמע

תום' רעק"א

ח [אות מא] **שבשעת**

נימוקי הגרי"ב

ח תוי"ט ד"ה **עד**. **וכ"כ הר"ש והר"ב כו'**. נ"ב בירושלמי פריך ולמה תניתנא תרי זימני ר' פדא אתא למירות ואתא לשנויי כו' לכן מפרשים הר"ש והר"ב כאן למירות ובתלה לשנויי (הרמ"ב).

תוספות אנשי שם

ז תוי"ט ד"ה **פטורה כו' לי' זכר**. משום דבריסא מיירי אתלה על עוד שהיה בידו אבל התבואה אפשר שתפטר עוד אם יקדישנה עתה כמו שהיא. משא"כ בקמה ופלה עמרים דהתבואה עלמה פטורה דממה שנפטרה כבר ע"י ההקדש א"א לה לבא עוד לידי חיוב (הוריע). אבל לא ידעתי מה יענה לקו' במ"ש דתני בריסא נמי מיירי בלי רגיס דקאי אפירות ולא אתלה. וע' בתוי"ט ותפא"י בשועז אות ג' ולכאורה היה נ"ל שגם מהג' דעק"א לא נאמר חיוב השכחה בשעה שתפטר עוד אם יקדישנה אתם שא"כ גדיש. אבל ס"ל לתוספתא מביא אתם לידי חיוב שכחה שא"כ

גדיש והוי כמו מרוח בתבואה ואם היה אז ביד ההקדש פטור כמו שפוטר מרוח ההקדש. וכן נראין דברי הרש"ם שהביא בס' מ"ש שכ' בשומרים ופלה עומרים דשהקדישה כבר היו עומרים ואל עליהם חיוב שכחה כו' דאל"כ הוי לין ביד ההקדש לא נאו עדיין לידי חיוב שכחה. וע"ע: ח תוי"ט ד"ה **עד שלא באו כו' יותר מדויק מ"ש הרמב"ם כו'**. לא ידעתי מאי

הגזבר: ט ר"א אומר זכה לו. פלוגתא דר' אליעזר ורבנן בעשיר שלקט פאה לזכות בה לעני, דר' אליעזר סבר אמרינן תרי מגו, מגו דאי בעי מפקר לנכסיה והוי עני וחזי ליה השתא נמי חזי

הָיוּ פְטוּרִים: ט מִי שֶׁלָּקַט אֶת הַפֵּאָה וְאָמַר הֲרֵי זוֹ לְאִישׁ פְּלוֹנִי עָנִי, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר,

ט **רבי אליעזר אומר זכה לו.** פירש הר"ב פלוגתא דר' אליעזר ורבנן בעשיר שלקט וכו'. בפ"ה מ"ב אכתוב בס"ד אי מיירי דוקא בעשיר שאינו בעל השדה °או אף בבעל השדה עצמו:

ציונים

ט מי שלקט. גיטין יא: ב"מ ט: ותוס' פ"ק דר"ה דף ד. יתננה לעני. מיי' שם פ"ב הלי"ט.

שינויי נוסחאות

ט **לאיש פלוני** בד"ס לפלוני וכ"ה בנ"מ שם.

תוספות חדשים

יש לחלק כיון דהמעשרות אינן מבוררין בפני עצמן כעוללות וצ"ע.

פירוש המשניות להרמב"ם

מעשרות. ומה שאמר וגמרן הגזבר ר"ל ונגמרין הן ביד הגזבר. ט זה אשר **לקט את הפאה** ואמר ה"ז לפלוני אם יהיה זה הלוקט עני ותהיה ראויה לו אותה הפאה אין מחלוקת שזכה לו וזכה בה האיש האחר אע"פ שאיננו כאן שאנו אומרים אחרי שיש לו רשות לקחתם יש לו רשות להקנותם לאיש אחר אבל מחלוקת ר' אליעזר וחכמים אם היה הלוקט עשיר שר' אליעזר אומר אחר שיש לו רשות להפקיר נכסיו ויאכל הפאה ההיא יש לו רשות להקנותה לאיש אחר וחכ"א לא אמרינן תרי מיגו

מלאכת שלמה

דנקט ברישא. וי"ל דנקט לישנא קלילא: ט **מי שליקט וכו'.** כתב ה"ר שמשון ז"ל. בפ' שניס אוחזין פי' בקונטרס דמי שליקט את הפאה באדם בעלמא איירי שאינו בעל השדה דאי בעל השדה לא אמר ר"א זכה לו דל"ל מגו דזכי לנפשיה דאפילו הוא עני מוזהר הוא על שלו שלא ללקט פאה משדהו כדאמרי' לא תלקט לעני להזהיר עני על שלו. וקשה לפי' מהא דתנן לקמן בפ"ה שבלת של לקט שנתערבה בגדיש מעשר שבלת א' ונותן לו אר"א וכי היאך העני הזה מחליף דבר שלא בא לרשותו. ואמרי' עלה בירושל' ר' אבהו בשם ר' יוחנן מחלפא שיטתיה דר"א תמן הוא אומר זכה לו וכאן הוא אומר כן ומסיק לדבריהם קאמר להו. משמע בהדיא

תפארת ישראל

בועז — בועז

דאף דעדיין מונח בשדה. פטור מכולן [חוץ משכחה] וכסימן כ"ט. ומ"ש הרמב"ם ועשאן הגזבר עמיר. לפע"ד כתב כן רק לדיוקא דלא

משנה ראשונה

המעשר מותר לאכול מהן עראי בלא מעשר. ואחר גמרן הוא מה שקורא שם גרנן למעשר ואף עראי חייבין. והלכך דייק נמי תנא דמתני' הכא דברישא תני עד שלא באו לעונת המעשרות שלא חל עליהן שום חיוב ביד ההקדש חייבין. וכן משבאו לעונתן ופדאן ונגמרו ביד הדיוט חייבין שהרי כל עיקר חיובן בא ביד הדיוט. אבל לא מצי למיתני הקדישן עד שלא באו לעונת המעשרות ובאו ביד הגזבר ופדאן פטורין שאלו אין פטורין. כיון שנגמרו ביד הדיוט חייבין לפי חשבון כמ"ש הרמב"ם לענין עובד כוכבים בפ"א מהל' תרומות דין י"ב וז"ל לקח תבואה זרועה מן העובד כוכבים אחר שהביאה שליש ונגמרה ביד ישראל מפריש תרומות ומעשרות ונותן לכהן וללוי שני שלישים בחנם ומוכר להם השליש ע"כ וה"נ הכא אם באו לעונת המעשרות ביד הקדש ופדאן ונגמרו בידו חייבין לפי חשבון. והלכך דייק ותני הקדישן עד שלא נגמרו ומילתא אחריתי הוא שהקדיש פירות תלושין עד שלא מירחן בכרי והוא גמר מלאכתן ונתמרחו ביד הקדש פטורין שמירוח הקדש פוטר ואע"ג דבעובד כוכבים כה"ג חייב מדבריהם מ"מ בהקדש לא גזור. וכן העתיק הרמב"ם בחבורו רישא במחוברין ספ"ב מהל' מעשר וסיפא בתלושין ספ"ג מהל' מעשר. ומ"מ מ"ש בספ"ב שאם באו לעונת מעשר והם ביד הגזבר ואחר כך פדאן פטורין צ"ע דה"ל למימר חייבין לפי חשבון שנגמרו בידו. ועוד יש לתמוה שלא העתיק דין המשנה משבאו לעונת המעשרות ופדאן חייבין וכתב דין אחר שאם באו לעונתן ביד הגזבר פטורין זה לא נזכר במשנה. ואם כוונתו לפרש כן סיפא עד שלא נגמרו וגמרן וס"ל דגמרן היינו עונתן מלבד שאין לפרש כן דגמרן ענין אחר ועונתן ענין אחר כדפי'. אף גם זאת שכבר העתיק סיפא דמתני' כלשונה בספ"ג ותרתי למה לי. ולכן דברי רבינו בזה צ"ע. ונחזור לפי' משנתינו דרישא ומציעתא מיירי שבאו לעונת המעשרות ביד הדיוט והיינו תחלת חיובן ונגמרו ג"כ ביד הדיוט ולכך חייבין אבל אם באו לעונת מעשר ביד הגזבר ופדאן ונגמרו בידו לא תני בה ולא מידי דלא מצי למיתני בה פטורין לגמרי ולא חייבין לגמרי דחיובן הוא לפי חשבון. וסיפא עד שלא נגמרו מלתא אחריתא קמ"ל דאפילו נתחייבו ביד הדיוט ומרחן הגזבר פטורין דמירוח הקדש פוטר אפילו מדרבנן דבהקדש לא גזור אע"ג דבעובד כוכבים כה"ג חייב מדבריהם כמ"ש הרמב"ם פ"א מה"ת דין י"ג בהקדש לא גזור. ויש לתמוה על הר"ב שמפרש עונת המעשר דמתני' היינו מירוח ובכל דוכתא משמע דעונת המעשר הוא תחלת חיובן ומירוח הוא הגמר כדפי'. ולשון הר"ש עד שלא באו לעונת המעשר ופדאן קודם מירוח ע"כ ונראה שהבין הר"ב דקודם מירוח שכתב היינו פירושא דעד שלא באו. ואינו כן אלא בא לפרש דכל פדאן דמתני' היינו קודם מירוח ולכך חייבין דתחלת החיוב וגמרו ביד הדיוט ולאפוקי אם נגמרו ביד הגזבר דסיפא דפטורין וכדפי' ומיהו בפ"ג דחלה מ"ד משמע לשון הר"ש ג"כ כדברי הר"ב ולע"ד לא יתכן כלל אלא כדפי': ט **ר"א אומר זכה לו.** פי' הר"ב מעשיר לעני

תוס' רעק"א

חובתן היו פטורים. אף דבלא המרוח ג"כ היה אסור לאכול קבע. י"ל כיון דאפשר לבא לידי חיוב לכשיתמרח אבל מרחו הקדש דלעולם לא יבא לידי חיוב מותר לאכול קבע. והתוס' במנחות דף ס"ז ע"ב שכתבו הטעם דמשום פסידא דהקדש אוקמי רבנן אדאורייתא. היינו למה דרצו לומר דמרוח כותי אינו פוטר לענין אכילת קבע דהוי כלא נתמרח כלל מש"ה הוצרכו לטעם הנ"ל בהקדש. אבל למה דמסקו דמרוח כותי ג"כ פוטר אפילו מקבע צ"ל דהטעם כפי' הנ"ל כיון דלעולם לא יבא לידי חיוב. וכעין זה כתבו התוס' שם לענין הכניסה במוץ: ט [אות מג] בתוי"ט ד"ה **ר' אליעזר. או אף בעל השדה עצמו.** לענ"ד תמוה דאיך שייך לומר בזה מגו דאי בעי מפקיר לנכסיה ולא הוי בעל השדה הא מ"מ בשעת שקצר היה בעל השדה ונאסר לו ליטול ומה בכך שהפקיר עתה הא כבר מוזהר בלא תלקט והשקלא וטריא דתוי"ט לקמן פ"ה מ"ה בפי' הסוגיא דמפקיר כרמו והשכים ובצרו דמקרי בעל השדה י"ל דדוקא בבצרו לזכות גם בשדה. זה תמוה דאף אם נימא כן דבאינו חוזר משדה לא מקרי בעל השדה היינו בהפקיר השדה קודם קצירה דבעידן קצירה לא היה בעל השדה ולא חל עליו חיוב דלא תלקט. אבל הכא אם מפקיר נכסיו עתה מ"מ כיון דבשעת קצירה לא היה הפקר ובעידן חיובא דמתנות עניים היה בעל השדה קיימא האזהרה דלא תלקט.

תוספות אנשי שם

הוכחה היא זו לפי' הרמב"ם הרי במשנה לא נזכר מהו הגמר שעשה הגזבר. ומלינו שבין בתבואה בין בשאר הפירות יש בהם עונת המעשרות (פ"ק דמעשרות מ"ב) וגרן למעשרות (שם מ"ה) וא"כ איפא אע"פ שנזכר במשנה פירותיו אין הוכחה לפרש עונת המעשרות כפי' הר"מ דוקא דיכולים אנו לפרשו אכולהו בין כפירש הר"ב בין כפי' הרמב"ם וכ"א כפי דינו ויותר טוב היה להוכיח פי' הרמב"ם מדנזכר במשנה עונת המעשרות ולא גרן המעשרות. או להוכיח כדברי הר"ב מדתנן וגמרן ולא תנן ונגמרו. ועוד ק"ל אומרו. וכ"כ הר"ב והר"ש כו' פ"ג דחלה שהרי אינו כן. שהר"ש פי' התם בפירוש כפי' דהכא בגרן המעשרות והר"ב פי' התם כפי' הרמב"ם והכא פי' רכיב אתרי ריכשי שבתחלה מפ' עונת המעשרות מרוח ואח"כ פי' וגמרן הגזבר שנגמרו ביד הגזבר. ולפי פי' דרישא אנ"ל שנגמרו מעצמן שהרי המרוח אינו נעשה מעצמו. והנני מוסיף להפליא שלא דרך שום א' מהמפ' דרך הירושל' (מובא בס' מ"ש) וא"כ איפה קשיא להרמב"ם דפי' בחלה בעונת המעשרות ולהר"ש קשיא דפי' הכא בגרן. ולהר"ב קשיא טובא חדא דפי' בחלה כהרמב"ם והכא כהר"ש והוא ממש הפך מהירושלמי. ועוד דבסוף דבריו ארכיב פי' אתרי ריכשי כנ"ל ותמהני מהתוי"ט שלא הרגיש בזה. והעיקר כפי' הירושלמי דכאן בפירות מחוברין ובעונת המעשרות ומה דנקט וגמרן הגזבר ולא ונגמרו ביד הגזבר י"ל דסרכא דחלה דהתם בדוקא מתנייה נקט כי מ"מ רוב הפירות והתבואה אף בהיותם מחוברים לקרקע צריכים למעשה ידי אדם ומתחלה רצה בירוש' לומר דמתני' דהכא אתיא כר"ע דס"ל בשדה שהביאה שליש לפני עובד כוכבים ולקחה ממנו ישראל דפטור דאילו חכמים ס"ל דהתוספות חייב. והדר מסיק דמתני' כד"ה ומיירי בקוצר מיד שלא נתוסף כלל ברשותו ומש"ה קתני פטורים סתם. וצ"ע דהרמב"ם פסק בשליש דעובד כוכבים כרבנן ובהקדש כר"ע. ומתני' דחלה מיירי בפירות תלושין ובגרנן למעשרות ודנקט התם עונת המעשרות סרכא דמשנה דהכא דבדוקא מתנייה נקט. אבל פי' גרנן למעשרות. ומ"מ אינו יוצא מכלל העונה שהרי זו היא עונתו להאסר מכאן ואילך באכילת עראי כמו שעונת המעשרות ממש היא עונתו להאסר מכאן ואילך באכילת קבע. ובשעת חובתה דהכא ר"ל חובת המעשרות לאכילת קבע ובשעת חובתה דחלה ר"ל חובת המעשרות לאכילת עראי (הר"ע). א"ה. ואע"ג דבמרוח לבד אינו נאסר בעראי עד שיוקבע באחד מדברים הקובעים למעשר כמ"ש בפ"א דמעשרות מ"ה וברפ"ד שם. מ"מ כיון שהוא הגורם שיאסר באכילת עראי אחר שיוקבע מקרי אז שעת חיוב ואם היה אז ביד ההקדש פטור. ואם הקדישו אחר מרוח וביד הקדש ראה פני הבית לא נפטר אף דבשעת גמר חיובו היה פטור מ"מ ההכנסה לבית אינו מעשה בגוף הפירות ואין ההקדש פוטר אא"כ נעשה ברשות ההקדש מעשה בגוף הפירות המביא לידי חיוב כמירוח והבאת שליש. ואם נקבע ברשות הקדש בשאר הדברים הקובעין כבשול ומליחה וכבישה אף דהוא מעשה בגוף הפירות מ"מ אינו פוטר כיון דקביעתן אינו אלא מדרבנן דמדאורייתא רק בית קובע ולפיכך אינן פוטרין כשנעשו ביד ההקדש. שאין יכולים להוציא הפירות מידי טבל דאורייתא. ולפיכך אם פדאן אח"כ אסורין בקבע ואם הכניסן לבית נאסרין אף בעראי. ורק לזה הועיל הבשול שביד ההקדש שאין קובע אחר הפדיון לאסור בעראי אלא בית לבד דשאר דברים הקובעין כיון שאין קביעותן אלא מדרבנן מהני זה שנקבעו ברשות ההקדש לפוטרן כ"ז למדתי מהירושל' רפ"ד דמעשרות ע"ש וצ"ע שלא הזכיר הר"מ מזה דבר בחבורו. וע' בספ"ק לענין הפקר: בתו"ח ד"ה **משבאו כו'** **יש לחלק כו'** וע' בהגהת הרש"ש שכ' שהעיקר שההקדש חל עליהן ולא דמי לעוללות ע"ש: ט במשנה **מי שלקט.** לא תני לקט את הפאה. דהוה משמע בעל השדה וכי' לא קאמר ר"א זכה לו כפי' רש"י בב"מ. ודייק נמי למיתני מי שליקט דהיינו בין עני בין עשיר אלא דבעני ל"פ רבנן (רמ"ז): בר"ב ד"ה **ר"א כו' תרי מגו לא אמרינן.** ובלא מגו לא מצי לזכות לחבירו דהוי תופס לב"ח במקום שחב לאחרים דלא קנה חבירו: תוי"ט ד"ה **ר"א כו' בעל השדה.** ע' בתור"ע וכבר הקדימו בס' משנת חכמים והביא מירושל' פ"ה דפאה המוכר שדהו אחר